

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt X. Sensa noui Pontificis de conuocando Concilio; & legatio Laurentij
Cardinalis Campeggij ad alium Norimbergensem Conuentum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11642

Sensa noui Pontificis de conuocando Concilio; & legatio Laurentij Cardinalis Campeggij ad alium Norimbergensem Conuentum.

Communis est fama, Clementi non fuisse in animo Concilium cogere, uti ad componendos Religionis tumultus in Germania Norimbergensis Conuentus postulauerat. Suauis, qui opiniones Pontificibus magis aduersantes amplectitur, duas profert peculiarias causas huiusmodi Pontificiæ voluntatis propria ipsius commoda spectantes, tertiam verò utilitati Pontificatus generatim consulentem. Altera ex peculiaribus est, exploratum fuisse Clementi, natales suos reuerà non esse legitimos, qui tamen legitimi in iudicio Leone regnante probati fuerant, quò ad Purpuram eueheretur: proinde vereri, ne id in Concilio sibi opponeretur, hoc est, ne legitimè creatus Pontifex videri posset. Contestatus equidem sum * alias, cum animum Clementis ceterorumque Pontificum præsens non introspexerim, ubi se alienos à conuocatione Concilij prodidere, non posse pro certo affirmare, quidnam eos ad id permouerit; præterea me non ignorare, in rebus grauissimis qualemcumque umbram quandoque in gigantis speciem grandescere. Quamobrem hinc expendam commemorata à Suauis pericula ex vero illorum momento, non ex imaginario, quod illis potuisset appingere phrenetica quædam anxietudo.

* In Appa-
ratu.

Atque ut ordiar à primo periculo paulò antè memorato; aio illius formidinem suboriri non potuisse nisi in animo, qui iaculis etiam pictis terreretur. Prætermitto, legitimum Clementis ortum comprobatum fuisse nomine matrimonij clandestini, quod inter Iulianum & Florettam eius parentes intercesserat; ac difficulter potuisse umquam validis argumentis rei falsitatem conuinci, iam confirmatæ, ac Pontificiæ sententiæ roboratæ. Sed ut Suauis ipse fatetur, ortus legitimus nullà lege necessarius habetur ad ratam Pontificis electionem. Quapropter, nullus aderat titulus suspicandi, potuisse à Concilio, non vulgaris, sed exquisita doctrinâ hominibus confato, tam inualidam ac labantem quæstionem intentari Pontifici.

Specialis altera causa, quam Suauis adducit, in eo sita est, quòd Clemens per *Simoniam* Romanam Sedem inuaserit, quodque id palàm fieri poterit à Pompeio Columna: ac proinde, cum Iulij II. Constitutio vim omnem abroget huiusmodi electionibus, tamen assensu

affensu consequenti comprobatis, veritum Pontificem, ne in Concilio eius creatio irrita proclamaretur. 1523.

4 Fieri ne potest, ut cum nemo rationis compos quemquam renuncio mulctaret sine legitima noxæ probatione, tam leuiter tamen inducantur nonnulli, ad Pontificem honestâ famâ spoliandum enormissimi criminis notâ, absque alia probatione, quàm popularis confusique rumoris? Id semel si liceat, nullo cuiquam erit in pretio bona existimatio, cuius iactura excuiusvis linguæ temeritate dependeat. Ad hæc, in re nostra non solum accusatio non probatur vt vera, sed falsa penè conuincitur. Si Clemens huiusce rei sibi fuerat conscius, ausûmne vmquam fuisset timidum ipsius ingenium per offensas grauissimas (vt mox fusè dicemus) Pompeium Columnam incendere ad rem patefaciendam? Is verò si potuisset hoc manifestum facere, quis inducat in animum, eundem non fuisse cohonestaturum huiusmodi nomine contumaciam suam post Clementis admonitionem, bellumque in Pontificem illatum, contemptum sententiæ quâ Purpurâ exutus est, expugnationem Urbis, & captiuitatem Pontificis, Pompeij causâ peractam? Nónne telum adeò robustum communicasset cum Cæsare, quando is non factis minùs quàm literis Clementis lacesitus, tantâ indignatione ac tam minaciter illi respondit, vt paulò post enarrabitur? Atqui in tam infensorum animorum æstu nemo vmquam, nisi fortè per aliquam priuatam obtrectationem, nomen auctoritatemque veri Pontificis ei denegauit. Et tamen ad id negandum opus non erat, vt per Concilium Clemens abrogaretur, si alioquin in eo valuisset Iulij II. Constitutio: hæc enim *Simoniacum* non damnat quasi per legitimam sententiam è gradu Pontificio deiciendum, quod nullâ humanâ lege fieri potest, numquam supremum Principem suâ vi obligante; sed electionem ipsam irritam facit, impeditque, ne qui eligitur, verus Pontifex euadat, ac simul ad nouam electionem indicit Comitia, nullâ prius latâ sententiâ, quâ *Simonie* reus legitime denuntietur.

5 Reperio quidem, Principum aliquem conatum insinuare Clementis animo pericula ipsi à Concilio impendentia, quò sibi deuitum detineret iniecto metu, ne ipsi Principes, publicæ necessitatis colore vrgentes Pontificem, adigerent ad Concilium celebrandum: sed comperio, responsa eius iussu tradita eam præferre animi securitatem, quæ sanè ab innocentia progigni solet.

6 Subnectit Suauis, præter duas hæc peculiares causas, Clementem prius etiam quàm esset Pontifex, abhorruisse à Concilio eâ tempe-

In fine Epistolæ Gilberti ad Langum Nuntium in Angliâ, in 2. Tom. Litter. Principum.

1523. tempestate, tamquam Romanæ Sedi periculoso: cum diceret, Concilia ex quavis alia occasione celebrata prodesse, præterquam ubi agitur de Pontificia potestate. Sed quæ poterat vniuersè id affirmari, illiusque controuersie gratiâ, quæ de Pontificia auctoritate tunc agitabatur, hoc est, quæ cum Luthero tunc erat, quando tria postrema Concilia, Constantiense, Florentinum, & Lateranense eam ad eò confirmauerant, vt ipsorum primùm editis definitionibus, dum adhuc nullus existeret Pontifex, euaserit Catholicorum machina Lutheranis prorsus inexpugnabilis?

Verum quidem est, visam in Clemente variis temporibus aliquam dubitationem, ne aperto semel, quamquam alterius rei causâ, Concilio, inquieta quædam ingenia importunam quæstionem de prærogatiua inter Concilium ac Pontificem suscitarent, adeoque cum periculo, ne dum schisma vetus compercerent, nouum inducerent: sed occurrere studuit huic periculo, selectis prius vti cum Casare articulis, de quibus in Concilio agendum erat.

Causæ igitur, quibus mouebatur Clemens ad declinandum Concilium, erant in primis, respectus illi atque metus, quos decimo Apparatus capite significauimus. Secundò, bellum exortum inter summos Orbis Christiani Reges: adeoque perspectum erat, non posse cogi Concilium ex Præsulibus ab illorum Prouincijs conuenturis. Postremò, quòd animaduerneret, peti Concilium iis conditionibus, quibus Luthero satisfieret: quod idem erat atque Concilium, in cuius conspectu Pontifex desineret esse Pontifex, euaderetque priuatus Episcopus, neglectâ institutione Christi, & cum Ecclesiæ labe.

Quapropter Nuntium destinauit ad alterum Conuentum, tertio decimo post superiorem mense Norimbergæ celebratum. Sed quòd maturius animos compararet, Hieronymum Rorarium sibi à Cubiculis eò præmisit, cum diplomate illi fidem asserente ad Saxonem perferendo: quod diploma ex errore sub Adriani nomine in

Mense Decembri
1523. in
diplomate
ap. Clementis VII.
* In 2. tom.
Lutheri, in
fine.

1524.
* 17. Ian.
1524. vi. in
Breuis
Mss. in
Consulori
relatione.

* II. Lutheri volumine habetur; in quo etiam Sleidanus decipitur. Aiebat in eo Clemens, Latari se, quòd audiret Saxonem illis Comitibus interfuturum: in eius pietate plurimum se spei locare; simul etiam de adfuturo Nuntio certiorum faciebat; in reliquum iis fidem haberet quæ Rorarius exponeret. Postea mutato consilio, existimauit ad rem tanti ponderis opus esse auctoritate Legati: de qua mutatio ne per alteras literas Fredericum admonuit. Ad eam legationem delegit Laurentium Campeggium, qui prius Romanæ Rotæ Duodecimuir, dein Leonis Decimi Nuntius apud Maximilianum

Caxi

Cæsarem, ac postea in Purpuratorum ordinem adlectus ab eodem Pontifice, missusque in Angliam Legatus, ac tandem Episcopali Tiarâ Bononiæ patrio eius solo à Clemente fuerat ornatus. Vnde idoneum ad id muneris putauit, cum doctrinâ negotiorumque experientiâ, tum peritiâ rerum ingeniorumque Germaniæ. Hæc, quantum video, in mandatis accepit. Cum libellus *Centum grauaminum* redditus Nuntio non fuisset, vt dictum est, sed post illius abscissum ad Pontificem missus, qui paulò antè decesserat, dissimularet eum Principum nomine acceptum fuisse, quò ipsis pateret aditus faciliùs recedendi à postulationibus importunis. Etenim agebatur in eo per verba contumeliosa tum de Ecclesiasticis generatim, tum de Romana Curia nominatim; simulque quò sibi satisfaceret, ea deponerentur, quæ ordinis Ecclesiastici omnem libertatem euerterent, à Deo & ab Ecclesia constitutam, piisquæ tot Principum legibus confirmatam, cum ibi adigerentur Clerici, vt iisdem quibus laici criminum pœnis essent obnoxij: & tamen inter ipsos laicos graduum varietas priuilegiorum varietatem obtinet, seu immunitas seu punitio spectetur. Proinde ab omni discrepat ratione, Christi Militiam priuilegijs spoliari, planeque in vulgus referri. Efflagitabat præterea, vt præceptum ciborum discrimen diebus pœnitentiæ destinatis aboleretur; quasi, dum eorum vsus discriminatur, concessæ à Deo liberè illis vtendi facultati repugnetur. Quod pro se quisque perspicit, quantum Apostolicis traditionibus Sanctorumque documentis aduerfetur.

10 At quoniam hic libellus typis vulgatus per ignorationem dissimulari non poterat, Legato demandatum fuit, vt de illo tamquam de re priuatim Pontifici cognita loqueretur, patefactâ postulationum iniquitate. Ceterà se paratum exhiberet ad ea in Clericis corrigenda, quæ populos offenderent, sanosque inducerent ad absorbenda veris obreftationibus permixta falsa Lutheri deliramenta. Demum nauaret omnem operam, vt Edictum Cæsareum seruaretur.

11 Verùm aliò Legatus, aliò magna pars Conuentus spectabat: vnde consilia conuenire non poterant. Cum enim alter totus esset in tuenda Religionis vnitatem, sui que Capitis excellentiam; altera plerumque conabatur, per quamdam *Simoniam* speciem, vendere Pontifici animorum recuperationem pretio prouentuum ac iurisdictionis, quibus Ecclesia spoliabatur: ac proinde vim omnem intendebat, vt *Centum grauaminibus* satisfaceret; rata iam tempus adesse, quo liceret eò Pontificem adigere, si mallet Germaniam non amittere, eosque à perdita libertate coërcere, ad quam Lutherus alliciebat.

Pars I.

Z

Legatus

1524.

Legatus, præter publicam Concionem, insinuare per priuata colloquia numquam destitit, postulata suapte naturâ iniqua videri, quatenus verò Pontificis assensum requirebant, ob rationes tam Diuinas quàm humanas, prorsus desperanda. Eorum iniquitatem ex eo patere, quòd vellent rerum statum permutare, tot sæculis pacificè in Germania permanentem, atque in ceteris omnibus Catholicorum regionibus conseruatum: præsertim cùm ipsi poscerent non leuari tantummodò aliquo onere, vel immodico, vel fortuito, sed aboleri emolumenta præcipua, quibus Pontifex & Antistes potiebantur, quâ ex antiquissimis legibus, quâ ex donatione ac liberalitate suorum maiorum. Quapropter, si tamquam publicæ pacis perturbator odiosè malè audit quicumque bellum ciet contra veteres ac pacificos alicuius ditionis possessores; longè odiosius auditurus, qui Præsules Ecclesiasticos ab eorum possessione deturbat, quippe qui non armis, nec vi ea sibi extorsere, sed consensu populorum, titulisque sanctissimis obtinere.

Hæc de postulatorum iniquitate. Sed quia etiam postulatur nonnumquam iniqua, cùm ea sperantur; monstrabat, eam impetrationem sperari non posse, tum ex vtilitatis, tum ex charitatis norma, etiam si Pontifex se ad alterutrum redactum cerneret, vel vt omnino magnam partem Germaniæ amitteret, vel vt ibidem hisce postulatis de suo iure decederet. Non quidem vtilitate spectatâ: nam ex huiusmodi concessione proculdubio confici, coactum iri Pontificem, vt idem reliquis Catholicorum Regnis indulgeret, ac proinde longè maiorem facturum fuisse iacturam, si sponte consentiret se tantâ bonorum parte in iis regionibus priuari, quàm si in iisdem per vim emolumentis omnibus priuaretur. Neque pariter charitatis gratiâ posse Pontificem ad hoc adduci, salutem illius gregis quolibet pretio, quantumuis iniquo, redimentem: eâ siquidem ratione animorum lucra facturum, iacturam copiosiore fecisset. Satis id patere: quoniam hinc quidem parum esset sperandum in eorum ope, qui ne à Christo desciscerent, violenter peruellent libi fieri satis lucro tam fordido, ac tam iniquo. Qui ad hanc Religionis mercaturam inducit animum, semper, quidquid agat, in rem suam inhiat, adeoque ex hoc ipso, quòd iisdem iniquas aliquas conditiones obtinuissent, ad nouas iterùm postulandas promptiorem animum habituros fuisse. Hinc verò huiusmodi concessionibus fractum vigorem, & eneruata studia totius Ecclesiastici ordinis funditus collapsura fuisse; in quo tamen conseruandæ in Germania Religionis præsidium vnicum nitebatur. Ostendebat præ-

14

terea

1524. licæ Fidei, ac Pontificis causam vindicant.

Ibi exponitur primò: Cùm Cæsar abfens ad Conuentum delegasset Oratorem suum Ioannem Hannare, haberi in eius mandatis, se confisum, Imperij Ordines re perfecturos fuisse quæ Wormatiensii Edicto ex ipsorum consensione promulgata præcepta essent. Quare vbi postea rescitum est, rem ab illis neglectam, non mediocriter Cæsarem doluisse, cùm vniuersali erga Christianum nomen studio, tum peculiari erga Germaniam. Proinde illius obseruantiam ab ipsis de integro se postulare; inter eos verò iam conuenisse Cæsari obtemperare (prout se obstringi sentiebant) omni studio atque efficaciam interdicens in posterum Typographis libellos famosos imaginesque contumeliosas imprimere. Ex quo liquet, vniuersalem Germanorum Principum voluntatem eousque perstitisse in execranda hæresi Lutherana, & Apostolica Sede colenda, quibus sensus Edictum illud abundat.

Secundò: Aiebat Conuentus, ad malorum remedium deponeri, vt Pontifex quàm citissimè posset Concilium liberum in Germania indiceret, vt affirmabant ipsis cum Legato conuenisse.

Tertiò: Alius Conuentus Spiræ indicebatur 11. Nouembris, vbi discuterentur à prudentibus Consiliariis *Centum grauamina*, quæ decerneretur ad quam denique tolerabilem moderationem redigi possent. Vnde palàm fit, Corpus Imperij, post cognitæ Legati rationes, anceps atque incertum animi adhuc hæsisse de iis postulari, adeoque ad exquisitiorem exactioremque trutinam ea reuocasse.

Quartò: Decretum est, vt interea singuli Principes doctis viris negotium darent, ad novos de Religione articulos, adductos in controuersiam, diligenti studio perpendendos, quò postea in Conuentu Lutheri volumina examinarentur, secretaque integrà à corrupta doctrina, statueretur quid tantisper scribendum ac prædicandum esset, dum Oecumenicum Concilium conuocaretur: qui labor etiam conferret ad ea præparanda, quæ per Concilium essent postea facienda.

Quæ hic
narrantur,
extant in li-
bro Archi-
uicij Vatica-
ni, cui titu-
lus est, *Acta*
Vormatiæ.

Legatus, cui hæc rerum capita, antequam vulgarentur, scripta fuerant exhibita, suo quoque scripto respondit: Probari sibi primum articulum de Edicto Wormatiensi promouendo. Quod ad secundum spectabat de Concilio, tam celeriter cogi non posse, vt præsens malo remedium esse possit, cùm opus foret concordia & consensu Christianorum Principum. Vbi tamen Concilium censeretur opportunum, ipsum in se suscepturum, vt à Pontifice cogendum curaret, ac pro certo se habere, consentientibus ad id
Cæsar

Cæsare aliisque Principibus, intra tempus idoneum à Pontifice
coactum iri. 1524.

- 20 Quodd attinebat ad quartum: Ostendit fufius, quàm alienum ef-
set examen Spirense de rebus Religionis; tum quod per illud reuo-
carentur in controuerfiam dogmata iam ab Ecclesia ftabilia, tum
quod maximum adiretur periculum, fi ea committerentur iudi-
cio hominum, magna ex parte Ecclesiasticæ doctrinæ expertium,
pronisque in hærefim apimis: qui fi fortè præualuiffent, haud post-
eà ne magnâ quidem sudoris copiâ deleri potuiffet id quod semel
ab illius auctoritate vim exiftimationemque traxiffet. Præterea,
vel ad fententiam dicendam promiscuè homines etiam è plebe ad-
mitterentur (fed quæ hæc rei indignitas atque confufio?) vel cum
delectu: fed nimis arduum id accidiffet; quippe quod iam ij con-
temnentes Pontificias ac Cæsareas conftituciones, quicumque exclu-
derentur, factum irritum atque iniuftum esse exclamarent. Postre-
mò; quod reliquæ nationes recufarent credendi leges accipere ab
vno folius Germaniæ cœtu citra Pontificis confenfum habito; ad-
eoque exoptata Ecclesiæ vnitas nequaquam obtineretur. Quod fi
quis putaret, in eo confelfu, omiffis Religionis articulis, agendum
esse tantummodò de Gentis Ecclesiasticæ correctione; illi certè
non opus fore vllâ nouitate legum, fed veterum obseruantia. In-
esse Legato ad id fatis auctoritatis: proinde fi ab ipsis compellere-
tur, se omnia compositurum.
- 21 Circa *Centum grauamina* significauit, Opportunius sibi videri, si
Ordines Imperij per suos Oratores de iis cum Pontifice transige-
rent, plura quàm sperarent ab illo impetraturi. Sin autem ipsis li-
beret fecum agere; designarent viros spectatæ prudentiæ, mode-
rationis ac pietatis, se paratum esse ex honesti ac decori præscri-
pto corrigere, immutare, minuere, restaurare, quidquid pru-
dentia postulasset.
- 22 Veruntamen plerisque ea quæ Legatus obtulerat non admitten-
tibus, Decretum euulgatum est, formâ quam retulimus nihil mu-
tarâ. Legatus verò, ne à Decreti verbis eiusque præfentia aliquis
ipfius confenfus argueretur, legitimè contestatus est, se, quod spe-
ctabat ad Concilium Congregationemque Spiræ habendam, nihil
fpopondiffe, nihil probasse aliter quàm in suo fcripto continebatur.
- 23 Significauit postmodum Comitiorum gesta Pontifici; & quia
moraturus erat in Germania cœtu dimiffio, acturusque priuatim
cum Principibus de rebus in eo statutis, peculiaria ad id mandata
poposcit. At Pontifex ea fcita Principum Germanorum ægerrimè
tulit,

1524.

tulit, intelligens nouum de Religione tribunal eo pacto excitari ci- tra ipsius auctoritatem. Idcirco cœtum Romæ collegit, qui varia huiusce negotij capita ritè perpenderet.

Primum: Quæ ratio esset ineunda, vt Edicto Wormatiensi obtem- peraretur. Opportunum ad id visum est, à Cæsare, cuius decus & auctoritas in ea re agitur, enixè petendum, simulque à Pontifice sedulo curandum, vti Reges Angliæ & Lusitaniæ ad id compelle- rent Principes ac Ciuitates Germaniæ, adiectis etiam minis dete- gandi commercia suis in Regnis mercatoribus contumacium regio- num, tamquam hæresi contaminatis. Fuit id ipsius Pontificis con- silium: nam præter egregiorum illorum Regum studium Religio- nis, peculiaremque in ipsum Pontificem beneuolentiam ac necessi- tudinem, eorum officia minimè suspecta Germanis futura erant. Reges id nauiter præstitere, omissis tamen amouendi commercij minis; quæ sanè aduersus humorum malignitatem potentior ama- rities fuisset.

Diligentiæ
in hoc adhi-
bitæ à Pon-
tificis, conti-
nentur in li-
teris Gilberti
ad Lan-
gum Angliæ
Nuntium in
tom. 2. liter.
Principum,
& reperitur
de hoc Di-
ploma ad
Angliæ Re-
gem 16.
Maij 1524.
inter Diplo-
mata legata
Clementis.

Secundum: Quâ ratione cauendum esset, ne in Spirensi Con- uentu Religionis articuli ex Decreti forma discuterentur. Com- modum ad id visum, vt Legatus omni curâ ac sollicitudine suade- ret iis, qui Catholicarum essent partium, præsertim Ecclesiasticis, vt obfirmati resisterent, eosdemque cohortaretur, vt quò minus ipsi præsentibus obstare possent, per absentiam quidem impedirent, vel certè auctoritatem detraherent: prætereà solempni clausulâ ca- uerent, ne quid iura Pontificis læderentur. Præ cunctis verò cura- ret, vti Cæsar rem totam prohiberet, vel saltem, si aliter fieri non posset, Conuentum retardaret, se dictitans interfuturum.

Tertium: Quidnam respondendum circa petitionem Concilij & circa *Centum grauamina*. Consensere, vt quod ad primum spe- ctaret, suapte quasi sponte Legatus diceret, multò magis exoptari Concilium à Pontifice, quò iurisdictio Ecclesiastica, tot in locis totque nominibus labefactata restitueretur: nihilominus oportere, vti pax Christianarum gentium, Principumque consensio in cun- ctis conditionibus, Concilio viam sternerent: sed ea de re cum Pontifice agendum. Ad alterum verò responderet, præcipua quibus grauabantur onera, sublata iam fuisse per leges Concilij Latera- nensis, qualem obseruantiam Pontifex statim ac fuit creatus iam indixerat; si quædam alia minuenda adhuc censerentur, id ipsum etiam ante Concilium curaturum Pontificem, cum ad delibera- dum de hisce rebus peculiaris Congregatio fuerit statuta.

Quartum fuit: An amplius cum Duce Saxonix Pontifici agen- dum

dum esset. Comperio, ab Aleandro, in prolixo Commentario de huiusmodi rebus, Pontificis iussu ab eo conscripto ante Campeggij discessum, hoc datum consilium: Quando irrita cederent admonitiones omnes, mitiora prætermittenda, infligendâsq; seueriores Ecclesiæ pœnas, eumq; Septemuiratu priuandum: sed hæc peracta non sunt, & Saxo paucos post menses occubuit.

28 Cetera quoque enarrata capita quæ diximus, Pontifex summâ industriâ promouit. Animaduertebat, Principes profanos existimare, scopum vnicum Lutheranorum furoris Pontificem esse; eoque magis in illis retundendis ipsos tepescere, quod cuperent Pontificem sese agnoscere ipsorum opis indigentem. Quare quibuscumque eos officiis sollicitaret, semper profitebatur, se primùm ac præ ceteris feruere in oblectando procellæ, non quod sibi soli & non aliis vectoribus naufragium immineret, si quid nauigium periclitaretur; sed quod ipse regeret gubernaculum. De reliquo, seditionem primùm impetum facere contra sacram auctoritatem tamquam magis inermem, ac facilius expugnabilem; sed vltimum vertere contra profanam, eamque quò validiorem, eò grauiorem effrænatis animis perduellium. Addebat (præfagiendo id quod postea confirmauit eventus) si quo in Regno hæresi inualecente Roma iurisdictionis Ecclesiasticæ damnum faceret, multò maiorem iacturam ex humani commodi mensione passurum fuisse proprium illius Principem, è profana etiam potestate breuè deiciendum. Superos hominesq; contestabatur, se nec defuisse, nec defuturum suo muneri: sed vbi negligerent alij suas secum opes conferre, se quidem supra ceteros animo discruciatum iri ex clade tanti gregis, sibi à Redemptore commissi; sed eos qui neglexissent, multo maximam perniciem toleraturos.

In citatis Gilberti litteris ad Langam, & fuis in Instructione rerum ad Cæsarem ferendarum contra recessum Norimbergensem, & Conciliabulum Spiritum indictum, in libro cui titulus est, *Acta Vormaia.*

29 Præcipua Pontificis cura eò tendebat, vt indictum illicite Conciliabulum impediret: nec sanè absque fructu. Nam Cæsar etiam iniuriæ sibi verterat, eos Principes in primo Norimbergensi Conuentu Edicti Cæsarei tormentum quasi clauo occæcasse. Ac de eorum iam tum conquestus erat cum quibusdam Germanorum Legatis ad se in Hispaniam missis: adeoque cum animaduerneret, hunc se absente arrogasse sibi tantarum rerum examen; scripsit Burgis literas indignationis plenas ad fratrem suum locum in Germania tenentem, ceterosq; Imperij Ordines, quibus eos increpabat, quod Edictum oscitanter promouissent, quod vniuersalem proscriptionem Lutheranorum voluminum, ad famosos libellos tantummodò & contumeliosa scripta redegissent; quod Generale Concilium conuo-

1524. conuocandum decreuissent, cuius conuocatio ad Pontificem, propositio uero ad se spectabat: at longè grauius, quòd Conuentum, quin potius profanum Conciliabulum Spiræ indixissent, ubi Religionis argumenta, per magnam Apostolicæ Sedis iniuriam expenderebantur. Semper autem in iis literis præ se tulit sensa veteris Fidei studiosissima, horrendis execrationibus in Lutheri personam atque doctrinam inuectus. Postmodum uero spondit, quòd illis, quantum æquitas ferret, gratificaretur, acturum se cum Pontifice, ut Concilium pro eo ac par esset Tridenti cogere, ubi primum sibi licuisset illi interesse, ut in animo habebat: interim eos iubebat, denuntiatis Edicti Wormatiensis pœnis, Edictum ipsum obsequenter exequi, & ab illicito Spirensi Conciliabulo abstinere.

* 18. Iulij
an. 1524.

Hæc literas Cæsar ad fratrem misit, cum arcanis mandatis, ut eas Principibus redderet * ubi obtemperaturos prænosceret; quòd si eas contempturos putaret, apud se retineret, perscriptâ ad Pontificem suscepti consilij necessitate. Ferdinandus literas reddere satius duxit. Verùm uti facilius est impedire, quàm agere; ita solum in eo Cæsari obtemperatum est, quòd secundo loco de omittendo Spirensi Concilio iniungebatur; adductâ à Germanis ad obseruandum Edictum Wormatiense insuperabili difficultate.

C A P V T XI.

Ecclesiastici Ordinis in Germania emendatio, habita à Legato Ratisponæ, complurium Principum consensu.

Legatus interea, quòd suas partes quantum posset explet, emendaretque si minùs uniuersam Germaniam, eorum certe Principum ditiones, qui nec hæresi corrupti, nec politici commodi illecebris irretiti, ad uera Religionis incrementa conseruabant: quòd etiam palàm faceret, bonam Germaniæ partem adharere Pontifici, eiusque mandata tamquam rationi publicæque saluti consentanea satis agnoscere, Comitiorum Principes, qui secum consenserant, Ratisponæ collegit. Hi fuere Ferdinandus Cæsaris frater, eius loco apud Germanos imperitans, Cardinalis Archiepiscopus Salisburgensis, Guillelmus & Ludouicus utriusque Bauriæ Duces, Episcopus Tridentinus Administrator Ecclesiæ Ratisponensis, & Procuratores Episcoporum, Bambergensis, Spirensis, Argentoratensis, Augustani, Constantiensis, Basileensis, Frisingensis, Brixinensis, & Administratores Passauensis.